

Palontutkintaselosteen uudistamishanke

Terveys- ja sosiaalitoimen tietojen pyytäminen palontutkinnan tarpeisiin

Muistio ja luonnosesimerkit tietopyynnöistä, 17.6.2021

Kuten Palontutkintaselosteen luonnos -dokumentissa tuodaan esiin, muun onnettomuustutkinnan tavoin ihmisen toiminnan taustoihin ja edellytyksiin liittyvän tiedon osuutta palontutkinnassa on tarpeen lisätä. Muutoin emme saa kiinni sellaisista ihmisen toiminnan ja toimintakyvyn mahdollisen heikentymisen riskitekijöistä, joita on mm. palokuolemien tai vakavien paloissa tapahtuvien loukkaantumisten taustalla, ja joihin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioinnilla tai esimerkiksi asiakkaan sijoittamispäätöksillä voidaan vaikuttaa.

Näiden tietojen keräämiseen on vähintään kaksi haastetta. Ensimmäinen on se, että niitä ei ole totuttu keräämään, eli ajatus on uusi ja varmasti monelle myös vieras. Toinen haaste liittyy tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviin kysymyksiin: miten tietoja käsitellään oikein?

Tämä Palontutkintaselosteen uudistamishankkeen muistio on ensimmäinen epätäydellinen yritys ja yhteiskehittämisen askel, jotta saamme koottua huomioita terveys- ja sosiaalitietojen käsittelystä palontutkinnassa. Muiden kommenttikierrokselle laitettujen dokumenttien tapaan toivomme kommentteja myös tähän kokonaisuuteen viimeistään 5.9.2021.

Lähtökohtia, osa 1: pelastuslaki

Kuten tunnettua, pelastuslaitosten palontutkinnasta säädetään pelastuslain (379/2011) 41 §:ssä:

41 § Palontutkinta

Pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkinta. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyä ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Tiedot palontutkinnasta tallennetaan 91 §:ssä tarkoitettuun toimenpiderekisteriin.

Ainakin osittain palontutkintaselosteen vanhentuneisuudesta johtuen ihmisen toiminnan osuutta ei tähän asti ole kovin syvästi palontutkinnassa tarkasteltu. Laki tämän kuitenkin paitsi mahdollistaa, siihen myös velvoittaa. Näin on esimerkiksi siinä tapauksessa, jossa syttymissyyn tai palon leviämisen taustatekijöiden selvittäminen edellyttää ihmisen toiminnan rooliin perehtymistä. Sama luonnollisesti koskee myös tilanteita, joissa palosta aiheutuneiden vahinkojen tai niiden laajuuteen liittyneiden tekijöiden selvittäminen vaatii ihmisen toimintaan tai sen edellytyksiin paneutumista.

Pelastusviranomaisella on näin velvollisuus tutkia ihmisen toimintaa, sen taustoja ja edellytyksiä, ja sitä kautta täyttyä laissa määritelty peruste käsitellä henkilötietoja. Tämä taas vaatii tietojen luovuttamista muilta sektoreilta, yleensä terveys- ja sosiaaliviranomaisilta. Näille velvollisuudesta luovuttaa tietoja palontutkintaa varten on säädetty Pell 88 §:

88 § Tiedonsaantioikeus palon- ja onnettomuuden tutkinnassa

Tämän lain 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittamaan määrättyllä tutkintalautakunnan jäsenellä ja asiantuntijalla on oikeus päästä onnettomuuskohteeseen ja ottaa näytteitä sekä saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tutkinnassa välttämättömiä tietoja ja asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja viranomaisilta.

Lähtökohtia, osa 2: tietosuoja

Tietojen pyytämistä säännellään julkisuuslaissa (621/1999). Tietosuoja ja tietojen luovuttamista koskevan keskeisen kansallisen sääntelyn muodostaa tietosuojalaki (1050/2018). Henkilötietojen käsittelyssä painotetaan mm. sen liittymistä työtehtävään sekä käsiteltävien tietojen oikeasuhtaisuutta (tietosuojalain 4 §). Tässä tapauksessa kerättävien tietojen tulee liittyä palontutkintaan ja pysyä sen piirissä (esim. henkilön terveystietoja ei saa luovuttaa esim. pelastuslaitoksen riskienhallinnan käyttöön, mutta riskiasumiskohteesta saa ja pitää ilmoittaa (Pell 42 §)). Tietoja kerätään vain sillä tarkkuudella kuin tarvitaan: esim. tarkkoja diagnooseja ei kysytä eikä kerätä, jos niitä ei käytetä eikä tarvita.

Tietosuojaan liittyvät kysymykset ovat monimutkaisia, ja niihin liittyvät vaatimukset ovat viime vuosina kiristyneet. Tässä yhteydessä on aiheellista käsitellä vain olennaisimpia asiaan vaikuttavia kysymyksiä. Näistä yksi liittyy jakoon henkilötietoihin ja arkaluonteisiin henkilötietoihin. Arkaluonteiset tiedot ovat puolestaan ylempään tason käsite, jonka alle sisältyvät erityiset henkilötietoryhmät.

Henkilötietoja ovat kaikki tiedot, jotka liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan henkilöön. Näitä ovat esimerkiksi

- nimi
- kotiosoite
- auton rekisterinumero
- potilastiedot

Arkaluonteiset tiedot ovat laajempi käsite kuin erityiset henkilötietoryhmät. Erityisillä henkilötietoryhmillä viitataan sellaisiin henkilötietoihin, jotka ovat erityisen intiimejä ja ovat siten henkilön yksityisyyden ytimessä. Näitä ovat sellaiset henkilötiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan:

- rotua tai etnistä alkuperää (esimerkiksi ihonväri, syntyperä)
- poliittista vakaumusta (esimerkiksi puoluejäsenyys)
- uskonnollista tai filosofista vakaumusta (esimerkiksi tiettyyn uskontoon kuuluminen)

- ammattiliittoon kuulumista
- henkilön terveydentilaa
- henkilön seksielämää tai seksuaalista suuntautumista
- henkilön geneettisiä tai biometrisiä tietoja, kun em. tietoja käsitellään henkilön tunnistamiseksi (esimerkiksi tietoja henkilön fysiologiasta, sormenjäljistä, kasvonpiirteistä tai äänestä)

Edellä mainittu erityisten henkilötietoryhmien listaus pohjautuu EU:n yleiseen tietosuojasetukseen (GDPR). Sen lisäksi kansallisessa lainsäädännössä on joitakin tiukennuksia GDPR:ään nähden. Kansallisen lainsäädännön nojalla erityisten henkilötietoryhmien lisäksi myös henkilöä koskevat sosiaalihuollon ja ulosottoa koskevat tiedot ovat arkaluonteisia tietoja.

Arkaluonteisia tietoja saa palontutkinnan tarpeisiin kerätä, mutta niiden yhteydessä on huomioitava erityisesti seuraavat asiat:

- julkiset raportit - esimerkiksi turvallisuusviestinnän tarpeisiin julkaistut palontutkintaraportit - eivät saa sisältää arkaluonteisia tietoja. Myös esimerkiksi vakuutusyhtiöille luovutetaan vain julkisia tietoja, ei arkaluonteisia tietoja.
- esimerkiksi terveystietoja tai tietoja sosiaalitoimen asiakkuudesta voidaan hyödyntää tutkimuksessa, jossa tarkoituksena on muodostaa ennaltaehkäisyn pohjaksi tietoa vaikkapa palokuolemien tai vakavien loukkaantumisten taustatekijöistä. Tällöin tarkastelu on tehtävä niin, että tiedot eivät ole yhdistettävissä tiettyyn henkilöön. Käytännössä tämä tarkoittaa mm. riittävän suurta tapausmassaa.
- arkaluonteisia tietoja saavat käsitellä ainoastaan ne, joiden työtehtäviin ne liittyvät. Palontutkintaa ajatellen pääsy näihin tietoihin on pelastuslaitoksen nimeämällä palontutkijoilla.
- arkaluonteisten tietojen tallentaminen ja säilyttäminen PRONTOssa on ratkaistava tietoturvalisellä ja suunnitelmallisella tavalla. Käytännössä tämä tarkoittaa esim. eri käyttöoikeuksien määrittelyä niin, että ulkopuoliset eivät näe arkaluonteista tietoa, ja arkaluonteisten tietojen kirjaamista ainoastaan niille tarkoitettuihin kenttiin – ei muualle.

Luonnokset tietopyynnöiksi: terveys- ja sosiaalitietojen pyytäminen palontutkinnan käyttöön

Alla on luonnosteltu kahta esimerkkitapausta koskevat tietopyynnöt. Kiitämme Satakunnan pelastuslaitosta erinomaisesta esimerkistä tietojen pyytämisessä. Varsinkin ensimmäinen, terveystoimen tietojen saamista koskeva esimerkki, pohjautuukin Satakunnan pelastuslaitokselta tehtyyn tietopyyntöön.

Tietopyynnöt ja niihin saadut vastaukset kirjataan pelastuslaitoksen asianhallintajärjestelmään.

Luonnos tietopyynnöksi: terveystoimen tietojen saaminen palontutkinnan käyttöön

XXX pelastuslaitos Tietopyyntö 1/X
Pvm.

XXX sairaanhoitopiiri
Potilaskertomusarkisto
Osoite

Kommentoinut [MPP1]: Tai muu taho, minkä kanssa tietojen luovuttamisesta on sovittu. Tietopyyntöä ei toimiteta tavallisella sähköpostilla, vaan se on toimitettava salatulla sähköpostilla, kirjeitse tai tähän tarkoitettuun järjestelmän kautta.

Tietojen saaminen pelastuslaitoksen palontutkinnan käyttöön

Pelastuslain (379/2011) 41 § velvoittaa pelastuslaitoksen suorittamaan palontutkinnan. PelL 41 §:n 2 mom. mukaan *palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.*

Pelastuslain 88 §:n mukaan PelL 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen viranomaisella on *oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tutkinnassa välttämättömiä tietoja ja asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja viranomaisilta.*

Tapahtuma, jota koskien tietoja pyydetään

XX.XX.XXXX klo XX:XX vastaanotettiin hätäilmoitus osoitteesta XXXXXXXX. Asunnossa oli tapahtumahetkellä 2 ihmistä. Pelastuslaitoksen ollessa murtautumassa kohteeseen oven avasi sisäpuolelta kohteen haltijan poika. Pojan lisäksi kohteessa oli asunnon haltija, jonka savusukeltajat löysivät sängystä tajuttomana ja toivat ulos.

Kohteessa olivat ensihoidon yksiköt XXXX ja XXXX. Molemmat potilaat kuljetettiin X-sairaalaan.

Tarvittavat tiedot

Palontutkinnan suorittamiseksi ja kohteessa olleiden henkilöiden ihmisten toiminnan ymmärtämiseksi tarvitsemme seuraavat tiedot:

1. Henkilöiden nimi, sukupuoli ja syntymävuosi

Kommentoinut [MPP2]: HUOM! Vrt. edellä: kysymysten kokoonpano on aina räätälöitävä tapauksen mukaan, jotta niiden liittyminen ko. työtehtävään ja oikeasuhtaisuus toteutuvat. Tässä tapauksessa kysymykset on ollut perusteltua muodostaa näin.

2. Oliko henkilöiden toimintakyky palon aikana ja välittömästi ennen sitä heikentynyt päihteiden, lääkkeiden, sairauksien, ikääntymisen tms. syyn vuoksi? Jos toimintakyky oli heikentynyt, miten se oli heikentynyt?
3. Aiheutuiko henkilöille haittaa savukaasuista palon aikana tai sen jälkeen? (Johtuiko tässä tapauksessa toisen potilaan tajuttomuus savukaasuista, päihteistä, vai niiden yhteisvaikutuksesta?)
4. Onko henkilöllä jokin palonaikaiseen ja paloa edeltävään / paloon johtaneeseen toimintaan liittyvä tai selittävä vamma, lääkitys tai sairaus (esim. mielenterveysongelmia, muistisairaus, liikuntarajoitteita tms.)? Miten tämän voi arvioida vaikuttaneen henkilöiden toimintaan?
5. Keneltä tarvittaessa saa lisätietoja ko. tapahtumaan vaikuttaneisiin terveydentilaan liittyviin kysymyksiin?

Vastaukset pyydetään toimittamaan XX.XX.XXXX mennessä osoitteeseen (kirjepostiosoite) tai salattuna sähköpostina osoitteeseen...

Lisätietoja tarvittaessa: nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero (paloa tutkiva henkilö, palontutkintaryhmän johtaja -> keneltä lisätietokyselyt osoitetaan)

Kommentoitu [MPP3]: Esimerkiksi liikenneonnettomuuksia tutkivassa Onnettomuustietoinstituutissa tutkintaryhmissä on mukana myös esim. lääketieteen ja käyttäytymistieteiden edustajat. Palontutkinnassa näin ei ainakaan toistaiseksi ole. Tässä Satakunnan pelastuslaitoksen laatimassa tietopyynnössä on hyvä ja perusteltu muotoilu: arviota terveydentilan, päihtymyksen ym. vaikutuksesta toimintaan pyydetään lääketieteen asiantuntijalta. Jos esim. pyydetäisiin tietoja terveydentilasta, niiden arviointi olisi paitsi vaikeaa, myös pelastusviranomaisen erityisasiantuntemuksen ulkopuolella. Esim. tieto muistisairaudesta on yksinään epäinformatiivinen: eri muistisairaudet vaikuttavat eri tavalla, ja muistisairauksien eri vaiheet voivat poiketa suuresti toisistaan.

Luonnos tietopyynnöksi: sosiaalihuollon tietojen saaminen palontutkinnan käyttöön

XXX pelastuslaitos Tietopyyntö 1/X
Pvm.

XXX kunnan sosiaalitoimi
Osoite

Tietojen saaminen pelastuslaitoksen palontutkinnan käyttöön

Pelastuslain (379/2011) 41 § velvoittaa pelastuslaitoksen suorittamaan palontutkinnan. 41 §:n 2 mom. mukaan *palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.*

Pelastuslain 88 §:n mukaan PelL 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen viranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tutkinnassa välttämättömiä tietoja ja asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja viranomaisilta.

Tapahtuma, jota koskien tietoja pyydetään

XX.XX.XXXX klo XX:XX vastaanotettiin hätäilmoitus osoitteesta XXXXXXXX. Asunnossa oli tapahtumahetkellä 1 ihminen (nimi), joka menehtyi palossa.

Tarvittavat tiedot

Palontutkinnan suorittamiseksi ja kohteessa olleiden henkilöiden ihmisten toiminnan ymmärtämiseksi tarvitsemme seuraavat tiedot:

1. Henkilön (nimi) syntymävuosi
2. Oliko (nimi) tehty palvelutarpeen arviointi vanhuspalvelulain (980/2012) tai sosiaalihuoltolain (1301/2014) perusteella? Jos palvelutarpeen arviointi on tehty, se pyydetään lähettämään tähän tietopyyntöön vastaamisen liitteenä. Mitä toimenpiteitä palvelutarpeen arvioinnin perusteella on tehty?

Kommentoinut [MPP4]: Paikallisesti selvítettävä, mikä on tarkoituksenmukaisin taho tietopyynnön vastaanottajaksi. Lisäksi tulevaisuudessa maakuntaudistus vaikuttaa tähänkin.

Vrt. edellä terveystietojen pyytäminen: tietopyyntöä ei toimiteta tavallisella sähköpostilla, vaan se on toimitettava salatulla sähköpostilla, kirjeitse tai tähän tarkoitettuun järjestelmän kautta.

Kommentoinut [MPP5]: Tämän sosiaalitoimen tietopyyntöä koskevan fiktiivisen esimerkin taustalle voimme ajatella tilanteen, missä huonokuntoinen vanhus on menehtynyt kotonaan syttyneessä palossa (mikä ei valitettavasti ole harvinaisuus palokuolemien kokonaisuudessa).

Kommentoinut [MPP6]: HUOM! Vrt. edellä: kysymysten kokoonpano on aina räätälöitävä tapauksen mukaan, jotta niiden liittyminen ko. työtehtävään ja oikeasuhtaisuus toteutuvat. Tässä fiktiivisessä tapauksessa kysymykset on perusteltua muodostaa näin.

Kommentoinut [MPP7]: Kysymys lienee tarpeeton, jos eksakti tieto on saatavissa muualta, esim. terveystoimen toimittamista tiedoista.

3. Oliko (nimi) kotihoidon asiakas? Jos oli, minkälaisia palveluita hän sai?

4. Oliko (nimi) tuetun asumisen piirissä? Mitä tukitoimia henkilö asumiseen sai?

5. Keneltä tarvittaessa saa lisätietoja ko. henkilön asiakkuudesta sosiaalitoimessa?

Vastaukset pyydetään toimittamaan XX.XX.XXXX mennessä osoitteeseen (kirjepostiosoite) tai salattuna sähköpostina osoitteeseen...

Lisätietoja tarvittaessa: nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero (paloa tutkiva henkilö, palontutkintaryhmän johtaja -> keneltä lisätietokyselyt osoitetaan)